Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1984/85:21

om sysselsättningsskapande åtgärder (prop. 1984/85:150)

Sammanfattning

I betänkandet behandlas den till proposition 1984/85:150 fogade bilagan 2:2 (arbetsmarknadsdepartementet) samt tre med anledning av propositionen i denna del väckta motioner.

Inledningsvis görs en bedömning av sysselsättningsutvecklingen och därmed av förutsättningarna för arbetsmarknadspolitiken under nästa budgetår. I den frågan föreligger divergerande uppfattningar med en för m, c och fp gemensam reservation.

De förslag som läggs fram i propositionen gäller framför allt byggarbetsmarknaden samt teknikerbristen och vissa utbildningsåtgärder. Utskottet biträder regeringens förslag, bl. a. att bidrag till hemresor och starthjälp med 2 000 kr. skall kunna ges till långpendlande byggnadsarbetare i skogslänen samt, på utbildningssidan, att 16 milj. kr. avsätts till fortsatt kursverksamhet på dataområdet för korttidsutbildade. Moderata samlingspartiet anmäler i reservationer annan uppfattning beträffande förslagen i dessa avsnitt.

I propositionen redovisas vidare en inventering av vissa problem kring långtidsarbetslösheten. Några förslag till åtgärder presenteras ej, och framställningen föranleder inte heller något initiativ från utskottets sida.

Med anledning av motionerna behandlas ett förslag från vpk att förstärka anslaget till Sysselsättningsskapande åtgärder för nästa budgetår med 1 750 milj. kr. Förslaget avstyrks, och vpk reserverar sig. I en motion från utskottets folkpartiföreträdare aktualiseras frågor om särskilda ungdomsavtal, lärlingsutbildning och lönebidragen för arbetshandikappade. Utskottet anser att förslagen inte bör leda till någon åtgärd, vilket föranlett reservationer och särskilda yttranden.

Propositionen

I den aktuella bilagan till propositionen föreslår regeringen efter föredragning av statsrådet Leijon att riksdagen skall

dels godkänna vad som förordats i fråga om månadsresor och starthjälp till byggnadsarbetare,

dels till Arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1985/86 under tionde huvudtiteln utöver i proposition 1984/85:100 bilaga 12 upptagna medel anvisa ett reservationsanslag av 8 000 000 kr.,

dels till Kostnader för ny organisation för den särskilt anordnade arbetsmarknadsutbildningen m. m. för budgetåret 1985/86 under tionde huvudti-

teln utöver i proposition 1984/85:100 bilaga 12 upptagna medel anvisa ett förslagsanslag av 8 000 000 kr.

Det i samma bilaga framlagda förslaget till ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter har överlämnats för behandling i socialförsäkringsutskottet.

Motionerna

1984/85:3203 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas

8. att riksdagen utöver vad som tidigare anvisats till Sysselsättningsskapande åtgärder för budgetåret 1985/86 anvisar 1 750 000 000 kr.

Motionen behandlas i övriga delar av andra utskott.

1984/85:3211 av Elver Jonsson (fp) och tredje vice talman Karl Erik Eriksson (fp)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna

1. att teknikerutbildningen prioriteras starkare för att undvika s. k. flaskhalsproblem,
2. att en ökad och förstärkt lärlingsutbildning förverkligas,
3. att de särskilda lönebidragen utökas,
4. att lönebidraget till handikappade bättre sätts i relation till handikappet i enlighet med vad som anförts i motionen,
5. att regeringen engageras i arbetet för särskilda ungdomsavtal i avsikt att underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden.

1984/85:3212 av Alf Wennerfors m. fl. (m)

I motionen yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående tidigareläggning av offentliga investeringar,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående "kontakt- och uppsökarverksamhet för arbetslösa byggnadsarbetare",
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående åtgärder för att bereda arbete åt arbetshandikappade byggnadsarbetare,
4. att riksdagen skall avslå de av regeringen föreslagna reglerna för månadsresor och starthjälp till byggnadsarbetare,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående arbetsmarknadsutbildning i företag,
6. att riksdagen hos regeringen begär redovisning av effekterna av rekryteringsstödet.

Utskottet

Utskottet har i betänkandet AU 1984/85:11 med anledning av förslagen i proposition 1984/85:100 och anslutande motioner tagit ställning till inriktningen av och medelsbehovet för arbetsmarknadspolitiken under nästa budgetår. I samband därmed redovisade utskottet sin syn på utvecklingen på arbetsmarknaden. I dessa frågor framkom vid ärendeberedningen skiftande bedömningar på en rad olika punkter, vilket manifesterades i ett mycket stort antal reservationer till betänkandet.

I detta ärende har utskottet att pröva arbetsmarknadsdepartementets bilaga till årets kompletteringsproposition samt tre till bilagan anslutande motioner. Till grund för propositionen ligger en av arbetsmarknadsstyrelsen, (AMS) den 22 mars 1985 avgiven framställning till regeringen. De frågor som tas upp gäller bl. a. byggarbetsmarknaden, teknikerbristen, långtidsarbetslösheten samt vissa utbildnings- och ungdomsfrågor. Genom motionerna aktualiseras därjämte bl. a. insatser genom sysselsättningsskapande åtgärder och lönebidragen.

Med anledning av vad som sägs i propositionen och i motionerna behandlar utskottet först förutsättningarna för arbetsmarknadspolitiken under budgetåret 1985/86.

Förutsättningarna för arbetsmarknadspolitiken under nästa budgetår

Denna fråga har som ovan antytts behandlats av utskottet i betänkandet AU 1984/85:11 (s. 22–26 samt res. 1 av m, c, fp och 2 av vpk).

Arbetsmarknadsministern anför i den nu föreliggande propositionen att den bild som tecknades i årets budgetproposition av utvecklingen på arbetsmarknaden under förra året nu framträder med klarare konturer. Den bedömning som kan göras beträffande år 1985 indikerar ännu tydligare än för några månader sedan att produktion och sysselsättning kommer att öka väsentligt även i år. En avgörande förutsättning för fortsatt tillväxt är att kostnadsutvecklingen kan begränsas. Vidare anförs att sysselsättningsökningen väntas fortsätta under år 1985. Merparten av tillväxten förutses ske inom näringslivet. Någon sysselsättningsökning väntas även i kommunerna. Arbetskraftsutbudet växte snabbt under andra halvåret 1984, och ökningen av arbetssökande kan fortgå ännu någon tid. Men sammantaget finns det skäl att utgå från att efterfrågan på arbetskraft under år 1985 kommer att vara så betydande att arbetslösheten kan minska ytterligare. Arbetsmarknadsministern tillägger att även om utsikterna för den närmaste tiden ger anledning till viss tillförsikt så finns det ett antal osäkerhetsmoment. Därför är det svårt att bedöma behovet av ytterligare arbetsmarknadspolitiska insatser för hela budgetåret 1985/86.

Till detta skall fogas att arbetsmarknadsministern i ett inledande avsnitt i propositionen gör en internationell jämförelse, varav framgår att arbetslös-

heten i Sverige är betydligt lägre än i de flesta andra industrialiserade länder. Skillnaderna mot dessa länder blir ännu tydligare om man ser till ungdomsarbetslösheten och långtidsarbetslösheten. Sysselsättningen nådde under år 1984 den högsta nivå som någonsin registrerats i Sverige och är högre än i något annat industriland. Arbetsmarknadsministern betonar att Sverige i detta avseende behåller sin tätposition även om de sysselsättningsskapande åtgärderna exkluderas.

Propositionens lägesbeskrivning betecknas i motionerna 3212 av Alf Wennerfors m. fl. (m) och 3211 av Elver Jonsson (fp) och tredje vice talman Karl Erik Eriksson (fp) som en omfattande skönmålning. Arbetsmarknadssituationen uppvisar stora brister. Även vänsterpartiet kommunisterna gör invändningar i sin partimotion 3203.

I motion 3212 (m) sägs bl. a. att en analys av arbetsmarknadsutvecklingen efter det socialdemokratiska regeringstillträdet tydligt visar att arbetslöshetsproblemen har förvärrats trots den uppåtgående industrikonjunkturen. Sverige är inte, som det görs gällande i propositionen, på rätt väg, utan det är en anmärkningsvärt dålig utveckling som har ägt rum. Visserligen är arbetslösheten lägre än för ett år sedan, men den är fortfarande betydligt högre än samma tid år 1982. Även i andra avseenden kan regeringens framställning i propositionen ifrågasättas. När det gäller politikens inriktning hänvisar motionärerna till förslagen i motion 1984/85:900 från allmänna motionstiden om såväl den allmänna ekonomiska politiken som arbetsmarknadspolitiken samt till partimotion 1984/85:3201 om den ekonomiska politiken.

Liknande synpunkter anförs i motion 3211 (fp). Det sägs i denna motion att arbetsmarknadsläget även har ljusa sidor, bl. a. att fler än tidigare har förvärvsarbete, men till bristerna hör en exceptionell byggarbetslöshet, problemen för de långtidsarbetslösa och att fler än någonsin står utanför den ordinare arbetsmarknaden. Allt tyder på att det är en besvärande arbetsmarknadssituation som förestår.

Vänsterpartiet kommunisterna invänder i motion 3203 att arbetslösheten nu är högre än något år under 1970-talet och att inflationen är högre än i jämförbara länder. Det finns ingen stabil grund för fortsatt uppsving, än mindre för stabil tillväxt och rättvis fördelning av levnadsstandarden. Även om Sverige med hänsyn till arbetslösheten intar ett gynnsamt läge jämfört med de flesta övriga kapitalistiska länder så är de uppnådda resultaten inte tillräckliga och kan dessutom lätt gå förlorade.

Den bedömning av sysselsättningsutvecklingen som görs i propositionen sammanfaller med den summering av arbetsmarknadsläget som utskottet gjorde tidigare i det ovannämnda betänkandet AU 11, nämligen att sysselsättningstillväxten sannolikt kommer att fortsätta under år 1985. Samtidigt kommer som en följd av förändringar i åldersfördelningen utbudet av arbetskraft att öka. För att ytterligare reducera arbetslösheten fordras att den arbetsmarknadspolitiska beredskapen hålls på en hög nivå. Även om

utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden i många avseenden har varit gynnsam, sett i ett internationellt perspektiv, så ligger arbetslöshetsnivån efter våra mått alltför högt, och långtidsarbetslösheten har inte kunnat nedbringas i en omfattning som är önskvärd. Utskottet delar arbetsmarknadsministerns uppfattning att den helt centrala uppgiften för arbetsmarknadspolitiken under budgetåret 1985/86 måste vara att fullfölja insatserna för att reducera såväl den totala arbetslösheten som långtidsarbetslösheten. Med erinran om att arbete åt alla är det övergripande målet för den ekonomiska politiken föreslås att riksdagen, med anslutning till vad som anförs i propositionen i förevarande del och med avvisande av motionerna 3203, 3211 och 3212 i motsvarande delar, godkänner vad utskottet nu ytterligare anfört om förutsättningarna för arbetsmarknadspolitiken under nästa budgetår.

Ytterligare medel till sysselsättningsskapande åtgärder

I framställningen till regeringen bedömer AMS att behovet av sysselsättningsskapande åtgärder i form av beredskapsarbeten och rekryteringsstöd torde vara minst lika stort under det kommande som under det innevarande budgetåret. AMS avser att återkomma med en mer preciserad bedömning när utvecklingen på arbetsmarknaden säkrare kan förutses.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion 3203 att anslaget till sysselsättningsskapande åtgärder skall räknas upp med 1 750 milj. kr. för att minska arbetslösheten och motverka negativa effekter av en konjunkturnedgång. Medlen är avsedda att gå till kommuner och landsting för att skapa nya och fasta arbetstillfällen. Det hänvisas till att det belopp om 1,7 miljarder kronor som hösten 1984 satsades på sysselsättningen har prutats bort i den nya arbetsmarknadsbudgeten.

Ett liknande förslag från vpk prövades i AU 1984/85:11 (s. 101, res. 68 av vpk) och lämnades av riksdagen utan bifall. Därefter har som nämnts AMS gjort bedömningen att det föreligger ett oförändrat behov av sysselsättningsskapande insatser, och arbetsmarknadsministern anser i propositionen att planeringen för dessa insatser under hösten bör utgå från en sådan bedömning. Detta ger dock inte underlag för att redan nu fastställa en högre nivå för åtgärdsinsatserna såsom motionärerna vill, utan denna fråga får man ta ställning till om det motiveras av den fortsatta utvecklingen på arbetsmarknaden. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet vpk:s förslag om anslagsförstärkning.

Byggarbetsmarknaden

I den redan nämnda skrivelsen den 22 mars 1985 har AMS redovisat en utredning om utvecklingen på byggsektorn som styrelsen har gjort på regeringens uppdrag i samarbete med parterna på byggarbetsmarknaden. Bakgrunden är att byggsektorn efter expansionen på 1960- och 1970-talen

har minskat, så att sysselsättningen nu enligt propositionen har sjunkit till 1950 års nivå. Framtidsutsikterna inom branschen sägs framstå som relativt positiva, men problemen speciellt på kort sikt måste poängteras, däribland de regionala obalanserna som är särskilt markerade i skogslänen och de stora skillnaderna i arbetslöshet olika yrkesgrupper emellan.

De åtgärder som arbetsmarknadsministern redovisar som aktuella är följande:

1. Åtgärder till stöd för arbetshandikappade byggnadsarbetare. Arbetsmarknadsministern aviserar att hon avser att *uppdra åt AMS* att i samråd med berörda intressenter på byggarbetsmarknaden utreda alternativa lösningar som mer långsiktigt ger arbete åt sådana arbetstagare inom eller utanför byggverksamheten.

2. Fortsatt *kontakt- och uppsökande verksamhet* bland arbetslösa byggnadsarbetare. Denna uppsökande verksamhet bedrivs av arbetslösa byggnadsarbetare. Det är arbetsmarknadsministerns avsikt att ett belopp av 2 milj. kr. av medlen för beredskapsarbeten skall få användas för ändamålet under budgetåret 1985/86.

3. Utveckling av en arbetsförmedling för byggnadsarbetare.

4. Utbildning för reparations- och ombyggnadsarbeten för att undvika brist på arbetskraft.

5. Anpassning av gymnasieskolans bygg- och anläggningstekniska linje genom minskat antal intagningsplatser framför allt i skogslänen.

6. Särskilda regler om *flyttningsbidrag för byggnadsarbetare* i skogslänen som innebär att dels bidrag skall kunna ges till två hemresor per månad under ett år i de fall dagpendling inte kan ske, dels starthjälp med 2 000 kr. för anställningar som beräknas vara minst tre månader.

7. Med hänsyn till de regionala obalanserna har regeringen beslutat att med användning av finansfullmakten *tidigarelägga offentliga investeringar*, varav statliga investeringar för 162,4 milj. kr. och kommunala beredskapsarbeten av investeringskaraktär i vissa skogslän för 138 milj. kr. Därjämte upplyses att i en kommande proposition om barnomsorg (prop. 1984/85:209) kommer att föreslås ytterligare anordningsbidrag för barnstugor (volym 300 milj. kr.). Dessutom skall ytterligare 48 milj. kr. få användas för anordningsbidrag till samlingslokaler.

Ett förslag från AMS om införande av projekteringsbidrag avstyrks av arbetsmarknadsmininstern. Återinförande av denna typ av bidrag har vid återkommande tillfällen behandlats i utskottet, senast i AU 1984/85:11 s. 89–90.

Av de ovan redovisade åtgärderna är det de nya reglerna för flyttningsbidrag för byggnadsarbetare som underställs riksdagen för godkännande. Denna och några av de övriga åtgärderna tas upp i kommittémotion 3212 från moderata samlingspartiet.

När det gäller det blivande utredningsuppdraget till AMS om åtgärder för handikappade byggnadsarbetare sägs i motionen att det är väsentligt att

skapa arbetsmöjligheter för sådana arbetstagare. Men det bör ske genom frivilliga åtaganden från företagens sida. Detta bör ges regeringen till känna liksom att arbetsmarknadsmyndigheterna inte får utnyttja den specialreglering som finns på byggarbetsmarknaden för att utöva påtryckningar gentemot byggnadsföretagen.

Såvitt framgår av vad arbetsmarknadsministern anfört är det meningen att byggintressenterna, dvs. även företagssidan, skall medverka i utredningsarbetet. Det får förutsättas att branschens företrädare bevakar att de åtgärder som blir aktuella också är godtagbara för dem. Det kan tilläggas att AMS har utgått från att den överenskommelse som kan uppnås med byggintressenterna skall underställas statsmakterna för beslut. Det innebär att en ny ordning kommer att föregås av en prövning i riksdagen. Med hänsyn till det anförda anser utskottet att det inte är påkallat att inför det förestående utredningsarbetet göra ett tillkännagivande till regeringen med det innehåll som begärs i motionen. Denna avstyrks följaktligen i denna del.

I fråga om den uppsökande verksamheten bland byggnadsarbetare anförs i motionen att en sådan verksamhet måste ske på frivillig grund. I vissa fall kan det vara en kommunal uppgift att bedriva uppsökande social verksamhet, med möjlighet att anordna den som beredskapsarbete på det sociala området. Med hänsyn härtill anser motionärerna att det bör ges regeringen till känna att det inte finns någon anledning att i detta sammanhang särbehandla byggnadsarbetarna.

Eftersom det här rör sig om en fortsatt verksamhet, tidigare godtagen av riksdagen och avsedd att finansieras inom ramen för redan anvisade medel, anser utskottet att riksdagen inte bör göra det begärda tillkännagivandet, som i sak har innebörden att det finansiella stödet skall upphöra och därmed verksamheten avbrytas.

Förslaget om de nya formerna av flyttningsbidrag för byggnadsarbetare bör enligt motionärerna avslås av riksdagen. De hänvisar till att lönesättning och traktamentsregler inom byggnadsbranschen redan är utformade med hänsyn till att byggnadsarbetare ofta arbetar på annan ort än hemorten.

Utskottet har i ett tidigare sammanhang (AU 1980/81:21 s. 71–72) ställt sig positivt till tanken på flyttningsbidrag i form av fria hemresor för byggnadsarbetare. Det gällde den gången fler hemresor än två per månad. I motsats till motionärerna anser utskottet att regeringsförslaget på denna punkt kan godtas som led i åtgärderna att nå en rimlig balans på byggarbetsmarknaden.

Slutligen vill motionärerna med anledning av de tidigareläggningar av investeringsarbeten som regeringen beslutat om att riksdagen skall ge till känna vad som i motionen anförs om faran med denna typ av "framflyttade" offentliga investeringar. Även om själva investeringen i sig kan ske på förmånliga villkor för kommunen, fortsätter motionärerna, medför byggnaderna och anläggningarna också betydande drifts- och underhållskostnader. Dessa utgifter kan leda till skattehöjningar, vilka knappast gynnar sysselsättningssituationen.

Denna problematik – att investeringar i byggnader och anläggningar drar med sig ökade driftsutgifter som måste finansieras – är väl känd i regeringens kansli, varför något tillkännagivande härom från riksdagens sida inte är påkallat.

Med åberopande av det ovan anförda avstyrks motion 3212 i de nu behandlade delarna. Regeringens förslag om flyttningsbidrag för byggnadsarbetare bör godkännas av riksdagen.

Teknikerbristen

Bristen på tekniker har blivit alltmer påtaglig. I AMS framställning sägs den vara den högsta som någonsin registrerats. Den är starkt markerad inom verkstadsindustrin och avser i första hand civilingenjörer. Även bristen på yrkesarbetare är omfattande men dock lägre än vid tidigare konjunkturuppgångar, tillägger AMS.

Frågan utvecklas ytterligare i propositionen, där det framhålls att den tilltagande bristen på tekniker huvudsakligen måste motverkas genom långsiktiga insatser inom utbildningspolitiken. Vissa insatser kan dock göras genom teknikerutbildning inom arbetsmarknadsutbildningen. Bristen på tekniska tjänstemän kan således till en del motverkas genom den s. k. flaskhalsutbildningen, dvs. en av formerna för AMU i företag. Arbetsmarknadsministern anmäler att hon avser att föreslå regeringen att bidrag till sådana tekniska påbyggnadskurser skall kunna lämnas för en utbildning som omfattar upp till 1 840 timmar. Bidrag ges annars normalt för högst 920 timmar. Vidare understryker arbetsmarknadsministern att de företag som har förnyelsefonder bör använda dessa för den behövliga kunskapsuppbyggnaden. Till frågan om användningen av förnyelsefonder återkommer utskottet i det följande.

I motion 3211 av Elver Jonsson (fp) och tredje vice talman Karl Erik Eriksson (fp) begärs ett tillkännagivande till regeringen om en *starkare prioritering av teknikerutbildningen* med särskild hänsyn till verkstadsindustrin. Motionärerna hänvisar till att det handlar om långsiktiga problem och åtgärder. Därför är det viktigt att snabbt och kraftfullt ta tag i en upprustning av teknikerutbildningen, inte minst så att verkstadsindustrin får sina behov tillgodosedda.

De uttalanden som motionärerna gör kan utskottet ställa sig bakom. Det är emellertid fråga om bedömningar som sammanfaller med dem som kommer till uttryck i propositionen. Då det inte föreligger någon skiljaktig uppfattning i sak och då motionärerna inte har framfört något uppslag som kan sägas komplettera de åtgärder som redovisas i propositionen – vilka utskottet lämnar utan erinran – kan det inte anses motiverat att riksdagen tar något initiativ i form av ett tillkännagivande till regeringen, såsom motionärerna föreslår.

Förnyelsefonder och AMU i företag

Förra året fastlades nya principer för AMU i företag (prop. 1983/84:100 bilaga 12 s. 112 f., AU 21 s. 76 f.). En sammanfattning av de nya villkoren för denna form av arbetsmarknadsutbildning lämnas i propositionen på s. 17. Med hänsyn till att företagen därefter har ålagts att införa förnyelsefonder (prop. 1984/85:86, FiU 9) och dessa fonder skall utnyttjas för bl. a. utbildning föreslås att reglerna för AMU i företag ändras. Regeländringen skall ha innebörden att disponibla medel på förnyelsekontot skall utnyttjas i första hand innan arbetsmarknadsmyndigheterna beviljar bidrag för AMU i företag. *Bidrag för jämställdhetsutbildning* skall dock kunna ges oberoende av om företaget har medel på förnyelsekontot. Likaså skall undantag kunna göras för redan påbörjade tekniska utbildningar.

Moderata samlingspartiet erinrar i kommittémotionen 3212 om sin principiella inställning att förnyelsefonderna aldrig borde ha införts och att de nu bör avvecklas. När det gäller AMU i företag finns ingen anledning enligt motionärerna att ändra reglerna i annan mån än att företagen själva i första hand bör betala sin personalutbildning. Offentliga medel bör utnyttjas endast när det är påkallat med hänsyn till arbetsmarknadsläget. Det skall ske utan hänsyn till om medel finns tillgängliga på förnyelsekonto eller ej. Detta bör enligt motionärerna ges regeringen till känna.

Bidrag till AMU i företag lämnas endast i de fall det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat, nämligen för att förebygga permitteringar och uppsägningar, för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män eller – i expansionsskeden – för att undvika allvarliga produktionsstörningar på grund av brist på specialutbildad arbetskraft, t. ex. vid det teknikerproblem som nyss berörts. I normala fall är det, såsom sägs i motionen, självfallet företagens sak att bekosta sin personalutbildning. Någon ändring i grunderna för AMU i företag är sålunda inte aktuell på grund av motionen. Däremot kan det, som föreslås i propositionen, vara rimligt att införa en tilläggsregel om att företagens förnyelsefonder med hänsyn till deras syfte skall utnyttjas i första hand innan offentliga medel tillskjuts för personalutbildning. En sådan ordning bör kunna accepteras oavsett uppfattning om det var lämpligt att införa sådana fonder. Utskottet anser med andra ord att de argument som anförs i motionen mot propositionens förslag på denna punkt inte är bärande. Därför tillstyrks den nya regeln för AMU i företag medan motion 3212 avstyrks i motsvarande del.

Utbildning inom dataområdet för korttidsutbildade, m. m.

Innevarande budgetår bedrivs som ett särskilt projekt utbildning inom dataområdet för korttidsutbildade. För ändamålet har anvisats ett belopp av 32 milj. kr. I princip gäller reglerna för AMU i företag vid denna utbildning.

I propositionen anses det vara angeläget att utbildningsverksamheten kan fortsätta och för nästa budgetår bör ytterligare 16 milj. kr. anvisas, varav 8

milj. kr. under anslaget Arbetsmarknadsutbildning avseende tiden den 1 juli–31 december 1985 och 8 milj. kr. under anslaget Kostnader för ny organisation för den särskilt anordnade arbetsmarknadsutbildningen m. m. avseende tiden den 1 januari–30 juni 1986.

I kommittémotionen 3212 föreslår moderata samlingspartiet att regeringens framställning om extra medel skall avslås. Det är väsentligt att fler individer får kunskaper om datorerna och deras användning, men det bör enligt motionärernas mening ske inom studieförbundens kursverksamhet eller genom den arbetsmarknadsutbildning som ges åt arbetslösa inom ramen för redan anslagna medel till dessa ändamål.

Utskottet biträder för sin del regeringens anslagsframställning. Verksamheten är angelägen, men i motsats till motionärerna anser utskottet att den inte bör ske på bekostnad av annan arbetsmarknadsutbildning som är nödvändig av andra skäl. Därför avvisas motionärernas avslagsyrkande. Vad som i övrigt anförs i propositionen om den fortsatta kursverksamhetens uppläggning lämnas utan erinran.

Vad som därutöver anförs i propositionens avsnitt Övriga utbildningsfrågor, bl. a. viss omläggning av bidragen till den särskilda utbildningen för anställda inom tekoindustrin, godtas av utskottet.

Långtidsarbetslöshet

Under denna rubrik i propositionen presenteras en redovisning från AMS om långtidsarbetslösheten. Till de frågor som diskuteras hör problemet att en förhållandevis stor del – 16 000–20 000 av de 45 000 personer som var långtidsarbetslösa vid årsskiftet 1984-1985 – av olika skäl endast är formellt arbetssökande. Arbetsministern hänvisar till att en del av dessa problem nu är föremål för utredningar och andra kan lösas endast genom uppgörelser mellan arbetsmarknadens parter, bl. a. om pensionsåldrar. Några regeländringar föreslås inte i propositionen.

Utskottet har inte funnit anledning till invändning mot framställningen i detta avsnitt i propositionen. I sammanhanget tar utskottet upp två yrkanden i motion 3211 (fp) om *lönebidragen*. Det föreslås i motionen dels att antalet platser för det särskilda lönebidraget (detta utgår till arbetsgivarna med 90 % av lönekostnaderna för handikappade) skall fördubblas, dels att regeringen låter utreda möjligheterna att införa ett handikapprelaterat lönebidrag. Motiveringen för det sistnämnda förslaget är att lönebidraget nu ges i en fallande skala medan handikappet ofta har en stigande kurva under anställningstiden.

Det särskilda lönebidraget, som inrättades fr. o. m. innevarande budgetår, har fått användas för 800 platser. I betänkandet AU 1984/85:11 uttalade sig utskottet för en utökning. Därefter har, i enlighet med förslag av AMS, tillkommit en utökning med 400 platser i samband med regeringens framställningar om anslag på tilläggsbudget III (prop. 1984/85:125 bilaga 7,

AU 19). Med hänsyn till att beslut om en utökning fattats i riksdagen helt nyligen och utan meningsskiljaktigheter kan det enligt utskottets uppfattning inte vara motiverat att på nytt gå i författning om ett ytterligare tillskott av platser.

I det nyssnämnda betänkandet AU 11 (s. 115, res. 77 av m) behandlades ett liknande förslag från moderata samlingspartiet om ett lönebidrag som bl. a. skulle kunna varieras både uppåt och nedåt under anställningstiden. Utskottet anförde med anledning härav att det nya systemet för lönebidragen får anses vara flexibelt och till skillnad från tidigare differentierat med hänsyn till arbetstagarnas handikapp. Därutöver anser utskottet att ett så nytt bidragssystem som det här är fråga om bör få verka någon tid innan man överväger ingripande förändringar av det slag motionärerna förespråkar.

Med det ovan anförda avstyrker utskottet motion 3211 i de nu behandlade delarna.

Ungdomsfrågor

Under denna rubrik tar arbetsmarknadsministern upp frågan om användning av rekryteringsstöd för ungdomar.

När rekryteringsstödet till näringslivet infördes på hösten 1983 angavs ungdomar och långtidsarbetslösa som de målgrupper som i första hand skulle komma i fråga för den nya stödformen. På hösten 1984 antogs nya riktlinjer som innebar att stödet skulle förbehållas långtidsarbetslösa. I årets budgetproposition berördes frågan om att använda rekryteringsstödet för ungdomar som närmar sig 20-årsåldern och som har varit i ungdomslag under längre tid. Arbetsmarknadsministern återkommer nu till frågan i föreliggande proposition och uttalar att det normala måste vara att arbetsgivarna inte subventioneras för anställning av ungdomar. Rekryteringsstöd bör dock kunna användas som individuellt medel för att placera ungdomar i särskilda fall. Därmed avser arbetsmarknadsministern sådana ungdomar i ungdomslag som nyss nämnts samt ungdomar i ungdomslag för vilka det är aktuellt med individuella planer. Sådana planer skall från den 1 juli i år obligatoriskt upprättas senast när den unge varit i ungdomslag i fyra månader.

Utskottet godtar vad som anförs i propositionen i denna del.

I kommittémotion 3212 från moderata samlingspartiet uttalas att rekryteringsstödet bör beviljas för ungdomar i mycket restriktiv omfattning. Med hänsyn till att det av nyligen publicerade uppgifter framgår att stödformen resulterat i en låg andel fasta anställningar bör uppdras åt regeringen att inför riksdagen snarast redovisa hur stödet har använts och vilka effekter det haft för att skapa varaktiga arbetstillfällen.

Av en statistisk sammanställning om rekryteringsstödet under år 1984 som gjorts inom AMS framgår att stödet det året användes för 51 000 anställningar, varav 27 % var tillsvidareanställningar. I övrigt gavs stödet för visstids-

och provanställningar. Det kan med anledning härav påpekas att utskottet vid rekryteringsstödets tillkomst (AU 1983/84:8 s. 29) räknade med att bidraget med hänsyn till sin inriktning torde få särskild betydelse för provanställningar samt för vikariat och praktikarbete, dvs. icke fasta anställningar. Utskottet anser att det är av värde att fördjupade undersökningar om rekryteringsstödets användning kommer till stånd, i första hand genom AMS eller genom delegationen för arbetsmarknadspolitisk forskning (EFA), och förutsätter att så kommer att ske. Någon särskild framställning till regeringen därom är dock inte befogad, varför motionen avstyrks med det anförda.

Avslutningsvis tar utskottet upp två yrkanden i motion 3211 (fp) som gäller ungdomar. I det första begärs ett tillkännagivande från riksdagens sida att regeringen bör engagera sig i *särskilda ungdomsavtal*, varvid förutsätts att arbetskraftskostnaderna för ungdomarna inledningsvis skulle minskas genom sänkta socialförsäkringsavgifter.

Liknande förslag från moderata samlingspartiet och folkpartiet behandlades av utskottet i betänkandet AU 11, avsnittet Ungdomslöner och arbetsgivaravgifter, s. 41, res. 14 (m, c, fp). I det betänkandet var utskottet sammanfattningsvis inte berett att stödja tanken på en intervention från statsmakternas sida när det gäller ungdomslönerna och fann därför inte heller skäl att närmare gå in på den därmed sammanhängande frågan om sänkta socialavgifter. Motionsförslagen lämnades av riksdagen utan bifall, och det finns inte skäl för riksdagen att nu göra ett annat ställningstagande.

I det återstående yrkandet i motion 3211 föreslås att riksdagen skall för regeringen tillkännage att det finns ett behov av utökad och förstärkt *lärlingsutbildning*. Detta anses betydelsefullt för att rädda en del viktiga hantverksyrken men också för att säkra yrkesutbildningen inom vissa s. k. udda yrken.

Frågor om lärlingsutbildning och om utbildning inom mindre frekventa yrken bl. a. inom hantverksområdet faller inom utbildningsutskottets beredningsområde. Sådana frågor har av det utskottet senast behandlats i betänkande UbU 1984/85:18 (s. 35–37, res. 33–36 av m, c och fp). Med hänsyn härtill vill arbetsmarknadsutskottet för sin del inte föreslå något initiativ med anledning av motion 3211 i denna del. Denna motion avstyrks för den skull i de nu redovisade delarna.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *förutsättningarna för arbetsmarknadspolitiken under nästa budgetår*

   att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:150 bilaga 2:2, i motsvarande del samt med avslag på motionerna 1984/85:3203 yrkande 8 i motsvarande del, 1984/85:3211 yrkande 1 i motsvaran-

de del och 1984/85:3212 yrkande 1 i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört,

2. beträffande *ytterligare medel till sysselsättningsskapande åtgärder*
att riksdagen avslår motion 1984/85:3203 yrkande 8 i motsvarande del,

3. beträffande *uppdrag åt AMS i fråga om handikappade byggnadsarbetare m. m.*
att riksdagen avslår motion 1984/85:3212 yrkandena 2 och 3,

4. beträffande *flyttningsbidrag för byggnadsarbetare*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85:3212 yrkande 4 godkänner vad som förordats i propositionen i fråga om månadsresor och starthjälp till byggnadsarbetare,

5. beträffande *tidigareläggning av offentliga investeringar*
att riksdagen avslår motion 1984/85:3212 yrkande 1 i motsvarande del,

6. beträffande *teknikerbristen*
att riksdagen avslår motion 1984/85:3211 yrkande 1 i motsvarande del,

7. beträffande *förnyelsefonder och AMU i företag*
att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del avslår motion 1984/85:3212 yrkande 5 i motsvarande del,

8. beträffande *utbildning inom dataområdet för korttidsutbildade*
att riksdagen med anledning av propositionen i motsvarande delar samt med avslag på motion 1984/85:3212 yrkande 5 i motsvarande del
dels – med tillägg till tidigare beslut[1] – under det på tionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget *Arbetsmarknadsutbildning* för budgetåret 1985/86 anvisar ytterligare 8 000 000 kr.,
dels – med tillägg till tidigare beslut[2] – under det på tionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget *Kostnader för ny organisation för den särskilt anordnade arbetsmarknadsutbildningen m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ytterligare 8 000 000 kr.,

9. beträffande *lönebidragen*
att riksdagen avslår motion 1984/85:3211 yrkandena 3 och 4,

10. beträffande *redovisning för rekryteringsstödet*
att riksdagen avslår motion 1984/85:3212 yrkande 6,

11. beträffande *avtal om särskilda ungdomslöner m. m.*
att riksdagen avslår motion 1984/85:3211 yrkande 5.

[1] 1984/85:11 hemställan mom. 56
[2] 1984/85:11 hemställan mom. 57

12. beträffande *utökad lärlingsutbildning*
att riksdagen avslår motion 1984/85:3211 yrkande 2.

Stockholm den 23 maj 1984

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Erik Johansson (s), Lars Ulander (s), Anders Högmark (m), Karin Flodström (s), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Lahja Exner (s), Gustav Persson (s), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp), Bo Nilsson (s), Håkan Stjernlöf (m), Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) och Alexander Chrisopoulos (vpk).

Reservationer

1. Förutsättningarna för arbetsmarknadspolitiken under nästa budgetår (mom. 1)

Anders Högmark (m), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp), Håkan Stjernlöf (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar "Den bedömning" och på s. 5 slutar "nästa budgetår" bort ha följande lydelse:

Ett genomgående tema i kompletteringspropositionen är att Sverige är på rätt väg. Utvecklingen på arbetsmarknaden sägs visa att den ekonomiska politiken och arbetsmarknadspolitiken är riktig. Expansionstakten på arbetsmarknaden påstås vara stark. Framtidstron har återvänt. Allt enligt propositionen.

Vid sidan av denna omfattande skönmålning från regeringens sida finns dock en helt annan verklighet. Regeringen gläder sig åt en minskad arbetslöshet, men det är endast en minskning i förhållande till år 1983 då vi under socialdemokratisk regering upplevde den högsta arbetslösheten i Sverige under efterkrigstiden vare sig man räknar i absoluta eller i relativa tal. I själva verket har den öppna arbetslösheten under den gångna delen av året varit lika hög som för tre år sedan. Skillnaden är att vi för tre år sedan befann oss i efterkrigstidens allvarligaste lågkonjunktur. Det första kvartalet i år, när vi är på toppen av en konjunkturuppgång, står 50 000 fler personer utanför den reguljära arbetsmarknaden. Den totala "sysselsättningen" har under samma tid visserligen ökat med 80 000 personer, men större delen av denna ökning förklaras av mycket omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder, såsom ungdomslag, rekryteringsstöd m.m. På den reguljära

arbetsmarknaden har antalet arbetstillfällen bara ökat med 30 000 personer, vilket är en alarmerande låg tillväxt jämfört med tidigare konjunkturuppgångar.

Att sysselsättnings- och arbetslöshetssituationen i högkonjunkturen t. o. m. är sämre än i den tidigare lågkonjunkturen visar att regeringen saknar en strategi för hur sysselsättningsproblemen skall lösas för 1980-talet. Socialdemokraternas politik är uppenbarligen inte heller någon garanti för fredliga lösningar på arbetsmarknaden, vilket framgår av storkonflikten på den statliga arbetsmarknaden. Diskontohöjningen och det ekonomiska krispaketet i dagarna bekräftar att regeringen håller på att förlora greppet om svensk ekonomi. Risken för att situationen på arbetsmarknaden snabbt förvärras är överhängande. Valhäntheten i den ekonomiska politiken och den annalkande försämringen av konjunkturen ger anledning till stor oro.

För att sysselsättningen skall kunna vidmakthållas och förbättras måste näringslivet behålla och stärka sin internationella konkurrenskraft. Inflationen måste bekämpas effektivt. För detta krävs en omläggning av den ekonomiska politiken. Dessa åtgärder bereds inom finansutskottet.

I detta sammanhang skall behandlas en annan lika viktig faktor, nämligen lönebildningen. Den nuvarande avtalsmodellen har, år efter år, visat sig generera högre lönepåslag än vad som varit förenligt med bevarad konkurrenskraft och samhällsekonomisk balans. För att nedbringa inflationstakten krävs en avsevärt lugnare lönekostnadsutveckling. Regeringen måste i god tid före avtalsrörelserna ange de samhällsekonomiska förutsättningarna och klargöra att industristöd, devalveringar och fortsatta AMS-insatser inte kommer att sättas in för att eliminera effekterna av oansvarigt höga lönehöjningar.

Det är vidare angeläget att parterna inom den konkurrensutsatta sektorn är löneledande. Olika slag av följsamhets- och omförhandlingsklausuler som leder till löneökningar och lönejämförelser mellan offentlig och privat sektor måste ovillkorligen rensas bort från avtalen. Här bör staten agera i sin egenskap av arbetsgivare och därvid börja med avtalen på den egna sektorn.

Arbetslöshet på grund av för höga löneavtal drabbar hela arbetsmarknaden men framför allt kvinnor och ungdomar som är på väg in i denna. Kostnaderna för arbetslösheten bärs alltså i första hand av personer som inte kan påverka avtalen. Detta har lett fram till tanken att det borde skapas "raka rör" mellan förhandlingsbordet och kostnaderna för arbetslösheten. Dvs. att avtalsparterna bör bära ett större ansvar för arbetslöshetsförsäkringen och eventuellt också andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder genom t. ex. höjda avgifter för försäkringen. Detta bör utredas genom regeringens försorg och i samband därmed bör även frågan om en vidgad grundtrygghet inom ramen för en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring övervägas.

I anslutning till det ovan sagda bör tilläggas att det är av vital betydelse att de kollektiva löntagarfonderna avvecklas. Därmed ökar viljan och förmågan till investeringar, risktagande och nyetableringar. Särskilt angeläget är också

att ta till vara småföretagens potentiella utvecklingsmöjligheter i syfte att skapa nya jobb och minska behovet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. En växande arbetsmarknad inom den privata servicesektorn bör kunna bära upp en gynnsam sysselsättningsutveckling i det längre perspektivet.

I övrigt hänvisar utskottet till framställningen i utskottets huvudbetänkande om arbetsmarknadspolitiken, AU 1984/85:11, där en konstruktiv politik har ingående redovisats i de till betänkandet fogade reservationerna. Riksdagen föreslås ställa sig bakom vad utskottet ovan anfört om förutsättningarna för arbetsmarknadspolitiken under nästa budgetår och i skrivelse till regeringen ge detta till känna. Det anförda innebär samtidigt att utskottet avvisar vad som anförs i propositionen i motsvarande del liksom motsvarande avsnitt i vpk-motionen 3203.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *förutsättningarna för arbetsmarknadspolitiken under nästa budgetår*
   att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:3211 yrkande 1 i motsvarande del och 1984/85:3212 yrkande 1 i motsvarande del samt med avslag på proposition 1984/85:150 bilaga 2:2 i motsvarande del och motion 1984/85:3203 yrkande 8 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Ytterligare medel till sysselsättningsskapande åtgärder (mom. 2)

Alexander Chrisopoulos (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar "Ett liknande" och slutar "om anslagsförstärkning" bort ha följande lydelse:

En viss förbättring av sysselsättningen har skett de senaste åren, men det är osäkert om ökningen av sysselsättningen inom industrin med ett par tiotal tusen representerar en vändning i den utveckling som på några år berövade Sverige i runt tal 100 000 arbetstillfällen inom industrin. Med den politik gentemot kommunerna som föreslås i kompletteringspropositionen är det mycket osäkert om den förutsedda sysselsättningsökningen kan komma till stånd inom den offentliga sektorn.

Ytterligare insatser måste göras för att hindra en försämring av läget på arbetsmarknaden och för att bringa ned arbetslösheten. Avgörande är att man får till stånd en sådan förändring av den ekonomiska politiken och näringspolitiken, att ett statligt industriprogram utarbetas och börjar genomföras tillsammans med en planmässig utbyggnad av den offentliga sektorn på det sätt och med de målsättningar som vpk angivit.

Innan en sådan politikomläggning får effekt får tillgripas temporära åtgärder för att hålla uppe sysselsättningen och motverka de negativa verkningarna av en konjunkturnedgång. Jämfört med innevarande budgetår har medlen till sysselsättningsskapande åtgärder skurits ned med 1 750 milj.

kr. fastän behovet av nya och fasta arbetstillfällen är oförändrat stort. Med hänsyn härtill bör, såsom vpk föreslår, anslaget för ändamålet förstärkas med samma belopp och tilldelas kommuner och landsting för att inrätta nya och fasta tjänster till gagn för dem som nu är arbetslösa eller undersysselsatta.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *ytterligare medel till sysselsättningsskapande åtgärder* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3203 yrkande 8 i motsvarande del – med tillägg till tidigare beslut[1] – under det på tionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget *Sysselsättningsskapande åtgärder* för budgetåret 1985/86 anvisar ytterligare 1 750 000 000 kr.

3. Byggarbetsmarknaden (mom. 3, 4 och 5)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar "När det" och på s. 7 slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Regeringens politik för byggarbetsmarknaden är mycket motsägelsefull. Den ekonomiska politiken leder till en hög inflationstakt, ett extremt högt ränteläge och skattetryck samt till lönekostnadskrav som i sin tur kommer att driva upp kostnadsläget ännu mer. Samtidigt fattas andra kostnadsuppdrivande beslut, t. ex. full lön vid permitteringar. Sammantaget leder regeringens politik till stora svårigheter för byggnadsbranschen. Bostadsbyggandet är nu rekordlågt. För att dölja de oundvikliga effekterna på byggarbetsmarknaden tvingas regeringen att hålla i gång byggverksamheten med hjälp av statliga medel.

Av de åtgärder på byggarbetsmarknaden som regeringen har aktualiserat i propositionen skall här behandlas uppdraget till AMS beträffande handikappade byggnadsarbetare, den uppsökande verksamheten, flyttningsbidragen och de tidigarelagda offentliga investeringarna. Utskottet anser att följande synpunkter, som ansluter till vad som anförs i motion 3212, bör bringas till regeringens kännedom.

Det är väsentligt att arbetstillfällen skapas för handikappade byggnadsarbetare, men det bör ske genom frivilliga åtaganden från företagens sida. Vid uppdragets fullgörande bör vidare tillses att det inte öppnas möjlighet för arbetsmarknadsmyndigheterna att utnyttja tvingande specialregleringar på byggarbetsmarknaden för påtryckningar gentemot byggnadsföretagen.

Bland arbetslösa byggnadsarbetare bedrivs för närvarande en uppsökande verksamhet. Det är en naturlig uppgift för deras fackliga organisation. Men att statsmedel utgår till denna verksamhet innebär en särbehandling av den

[1] AU 1984/85:11 hemställan mom. 97

aktuella organisationen i förhållande till andra fackliga organisationer som inte är motiverad. Det statliga stödet för verksamheten – för nästa budgetår angivet till 2 milj. kr. – bör således upphöra.

Regeringen tillkännager i propositionen att den avser att med användning av finansfullmakten tidigarelägga offentliga investeringar för 300 milj. kr. Det må vara att sådana investeringar kortsiktigt är till förmån för kommuner och för sysselsättning inom bygg- och anläggningsbranschen. Värdet härav måste emellertid noga vägas mot de driftutgifter investeringarna för med sig med beaktande av att finansiering genom skattehöjningar måste undvikas på grund av därmed förenade risker för sysselsättningen.

Slutligen föreslår regeringen ännu en gång nya former av flyttningsbidrag. Byggnadsarbetare i skogslänen avses få två fria hemresor per månad samt därutöver starthjälp med 2 000 kr. Dessa nya förmåner ter sig omotiverade eftersom lönesättningen och traktamentsreglerna inom byggnadsbranschen redan är utformade med hänsyn till att byggnadsarbetare ofta arbetar på annan ort än hemorten. Regeringens förslag beträffande de nya bidragsformerna bör för den skull avslås.

dels att utskottets hemställan under 3, 4 och 5 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *uppdrag åt AMS i fråga om handikappade byggnadsarbetare m. m.*
   att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3212 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om *dels* inriktningen av åtgärder för att bereda arbete åt handikappade byggnadsarbetare, *dels* den uppsökande verksamheten bland arbetslösa byggnadsarbetare,
4. beträffande *flyttningsbidrag för byggnadsarbetare*
   att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3212 yrkande 4 avslår vad som förordats i propositionen i fråga om månadsresor och starthjälp till byggnadsarbetare,
5. beträffande *tidigareläggning av offentliga investeringar*
   att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3212 yrkande 1 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Förnyelsefonder och AMU i företag (mom. 7)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar "Bidrag till" och slutar "motsvarande del" bort ha följnde lydelse:

Regeringen föreslår att bestämmelserna om stöd till AMU i företag kompletteras med villkoret att sådant stöd i princip skall utgå endast om företaget inte längre har medel innestående på förnyelsekonto som inrättas

enligt den nya ordningen med förnyelsefonder i företagen. Utskottet anser att det normalt måste ankomma på företagen själva att bestrida kostnaderna för personalutbildningen. Staten bör skjuta till medel endast i särskilda fall när det är påkallat med hänsyn till arbetsmarknadsläget. Om det av sådana skäl anses att det är aktuellt med statligt stöd, bör sådant lämnas utan hänsyn till om medel finns tillgängliga på företagets förnyelsekonto eller ej.

Riksdagen bör sålunda med anslutning till motion 3212 i denna del samt med avslag på regeringens förslag till ändring i grunderna för statsbidrag till AMU i företagen ge regeringen till känna vad utskottet därutöver anfört om fördelningen mellan staten och företagen av kostnaderna för personalutbildning.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *förnyelsefonder och AMU i företag*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3212 yrkande 5 i motsvarande del samt med avslag på propositionen i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om bidrag till AMU i företag.

5. Utbildning inom dataområdet för korttidsutbildade (mom. 8)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar "Utskottet biträder" och slutar "utan erinran" bort ha följande lydelse:

Kunskapen om datorer och deras användning behöver få ökad spridning, men det utbildningsbehov det här gäller bör tillgodoses inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen och annan vuxenutbildning. Regeringens anslagsframställning bör sålunda avslås.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *utbildning inom dataområdet för korttidsutbildade*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3212 yrkande 5 i motsvarande del avslår propositionen i vad avser framställning om ytterligare medel till Arbetsmarknadsutbildning och till Kostnader för ny organisation för den särskilt anordnade arbetsmarknadsutbildningen m. m.

6. Lönebidragen (mom. 9)

Elver Jonsson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar "Det särskilda" och på s. 11 slutar "behandlade delarna" bort ha följande lydelse:

Innevarande budgetårs kvot om 800 platser för det särskilda lönebidraget

fylldes tidigt. Det tillskott om 400 platser som redan medgivits behövs för kön av väntande. Det är angeläget att för det nya budgetåret ha en marginal som ger sysselsättningsmöjligheter till nytillkommande sökande. Med erinran om att det här gäller ett stöd till gravt handikappade arbetssökande föreslås att bidrag skall få beviljas för ytterligare 400 platser. Det har förutsatts att regeringen skall återkomma till riksdagen beträffande medelsbehovet för de 400 nya platser som tidigare beslutats. Vid bifall till vad som nu föreslagits bör denna omräkning av medelsbehovet sålunda avse 800 platser.

Lönebidragen utgår i regel i en fallande skala. Typexempel är att bidraget motsvarar 75 % av lönekostnaderna det första året, 50 % det andra året och 25 % det tredje året. Bakom detta system ligger den riktiga tanken att behovet att subventionera lönekostnaderna för arbetstagaren minskar i takt med att dennes hälsotillstånd och arbetsförmåga förbättras. Detta system borde kompletteras med möjlighet att inledningsvis ge ett lägre bidrag som sedan ökar. En sådan bidragsmöjlighet skulle vara ett stöd för arbetstagare vars arbetsförmåga minskar antingen på grund av att handikappet förvärras på grund av ålder och minskande kroppskrafter eller på grund av en progredierande sjukdom. En sådan utbyggnad av lönebidragssystemet bör utredas genom regeringens försorg.

Vad utskottet anfört med anslutning till motion 3211 bör delges regeringen.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *lönebidragen*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3211 yrkandena 3 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ytterligare platser för det särskilda lönebidraget och om utredning om en utbyggnad av lönebidragssystemet.

7. Redovisning för rekryteringsstödet (mom. 10)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar "Av en" och på s. 12 slutar "det anförda" bort ha följande lydelse:

Rekryteringsstödet till näringslivet fick under det första året, 1984, en betydande omfattning. Bidraget beviljades det nämnda året för 51 000 personer, flertalet ungdomar under 25 år. Uppgifter som lämnats av AMS tyder på att stödformen resulterat i en låg andel fasta anställningar. Det har också gjorts gällande att det förekommer att bidrag beviljats för sökande som skulle ha anställts även utan ekonomiskt stöd av detta slag. Rekryteringsstödet skulle med andra ord alltför ofta i praktiken utgjort en lönesubvention till företagen utan motprestation från deras sida.

Det är därför angeläget att effekterna av rekryteringsstödet utvärderas.

Analysen bör bl. a. omfatta det sätt varpå stödformen använts och vilka effekter den fått, exempelvis om den verksamt bidrar till att långtidsarbetslösa får varaktiga anställningar. En utvärdering av detta slag bör komma till stånd genom regeringens försorg.

Vad utskottet med tillstyrkan av motion 3212 nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *redovisning för rekryteringsstödet*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3212 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Avtal om särskilda ungdomslöner m. m. (mom. 11)

Elver Jonsson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar "Liknande förslag" och slutar "annat ställningstagande" bort ha följande lydelse:

I ett tidigare sammanhang – den för m, c och fp gemensamma reservationen nr 14 till betänkandet AU 1984/85:11 – har understrukits att lönesättningen för ungdomar sannolikt är en av de väsentliga faktorerna bakom ungdomsarbetslösheten. Även om särskilda ungdomslöner finns på vissa avtalsområden är löneskillnaderna generellt sett små när det gäller ungdomar och deras äldre arbetskamrater. Ungdomarnas konkurrenskraft måste stärkas genom en anpassning av ingångslönerna. För att detta skall kunna uppnås krävs initiativ från statsmakternas sida.

Anpassningen av ingångslönerna har förutsatts ske genom att dessa löner avtalsvägen tills vidare läggs fast vid dagens nivå. Regeringen bör på riksdagens uppdrag ta initiativ till överläggningar med parterna om avtal med denna inriktning. Ett lönestopp sänker arbetskraftskostnaderna först på längre sikt. En metod att snabbt få ned dessa kostnader för ungdomar är att sänka arbetsgivaravgifterna för dem. Detta skulle ingå som en förutsättning vid regeringens överläggningar med parterna.

I övrigt hänvisas beträffande dessa avtals- och avgiftsfrågor till den utförligare behandlingen i den ovannämnda reservationen nr 14.

Vad som anförts med anledning av motion 3211 bör delges regeringen.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *avtal om särskilda ungdomslöner m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3211 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Förnyelsefonder och AMU i företag (mom. 7)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Håkan Stjernlöf (alla m) anför:

Vi vill erinra om att moderata samlingspartiet motsatt sig införandet av förnyelsefonderna och att det till finansutskottets betänkande i ämnet (FiU 1984/85:9) fogades en för m, c och fp gemensam reservation med yrkande om att riksdagen skulle avslå regeringens förslag till sådana fonder.

2. Lönebidragen (mom. 9)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Håkan Stjernlöf (alla m) anför:

När det gäller det mer flexibla system för lönebidragen som efterlyses i motion 3211 (fp) vill vi beträffande vår inställning i frågan hänvisa till reservationerna nr 77 och 79 till betänkandet AU 1984/85:11. I dessa reservationer har vi fört fram tanken på ett lönebidrag som skulle kunna både höjas och sänkas beroende på hur den handikappades arbetsförmåga utvecklas. Det skulle också kunna utgå så länge den handikappade är anställd. Det innebär att lönebidrag skall kunna medges även med mycket stora andelar av lönekostnaderna – i särskilda fall bör t. o. m. hela kostnaden kunna täckas. Vid genomförande av ett lönebidragssystem med en sådan utformning tillgodoses det behov av ett flexiblare lönebidrag som aktualiserats i den ovannämnda motionen.

3. Avtal om särskilda ungdomslöner m. m. (mom. 11)

Anders Högmark (m), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Sonja Rembo (m), Håkan Stjernlöf (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anför:

Vi delar den syn på behovet av en anpassning av ingångslönerna för ungdomar som redovisas i motion 3211 (fp). Frågan om initiativ från statsmakternas sida till särskilda ungdomsavtal och det därmed sammankopplade spörsmålet om temporärt sänkta arbetsgivaravgifter har utförligt behandlats i den för m, c och fp gemensamma reservationen nr 14 till betänkandet AU 1984/85:11. Ärendet debatterades i kammaren den 28 mars i år. Med hänsyn härtill har vi i detta sammanhang ansett oss böra avstå från att på nytt föreslå ett initiativ från riksdagens sida i denna sak.

4. Utökad lärlingsutbildning (mom. 12)

Elver Jonsson (fp) anför:

I motion 3211 (fp) förespråkas en utökad lärlingsutbildning med hänsyn bl. a. till rekryterings- och utbildningsbehoven inom vissa hantverksyrken

och s. k. udda yrken. Jag vill här understryka det angelägna i att dessa behov tillgodoses.

Med den ärendeuppdelning som gäller i riksdagen ankommer det på utbildningsutskottet att bereda frågor av det slag som aktualiserats genom motionen i förevarande del. Det har upplysts i ärendet att utskottet i ett betänkande tidigare i vår behandlat närliggande frågor (UbU 1984/85:18). Med hänvisning härtill har jag av formella skäl avstått från att fullfölja motionens förslag på denna punkt med en reservation mot utskottets ställningstagande.

minab/gotab Stockholm 1985 82926